

Wydawnictwo naukowe w cieniu pandemii

W niezwykle trudnym czasie przyszło nam redagować kolejny numer naszego kwartalnika. Od połowy marca – do 4 maja 2020 – pracowaliśmy w sposób maksymalnie chroniący zdrowie i życie pracowników. Nie oznacza to, że zaniechaliśmy jakiegokolwiek pracy. Przenieśliśmy swoją aktywność zawodową w miejsca zamieszkania. W ten sposób redagowaliśmy nasze periodyki: kwartalnik „Niepodległość i Pamięć” oraz „Rocznik Kresowy”. Przygotowywaliśmy też wydawnictwa monograficzne: *Z pastorałem przez kontynenty*, pracę zbiorową z artykułami biografistycznymi przedstawiającymi najważniejszych hierarchów wywodzących się z narodowości polskiej, służących Kościołowi powszechnemu na całym świecie, *Kościół katolicki w najnowszych dziejach Polski* – tom naukowych artykułów przygotowanych na 100-lecie urodzin Papieża Polaka, Jana Pawła II oraz zapowiadających beatyfikację Prymasa Stefana Wyszyńskiego.

Kolejny okres wyznaczony trudnościami czasu pandemii to następne prace redakcyjne, realizowane już w maju, w okresie częściowego powrotu do normalnej pracy. Przygotowujemy dwa kolejne tomy Biblioteki „Niepodległości i Pamięci”. Dr hab. Jacek Emil Szczepański złożył w naszym wydawnictwie naukowym niezwykle interesującą monografię *PEOWIACY. Ich losy (Jabłonna, Chotomów, Krubin, Wieliszew)*.

Prof. Janusz Szczepański z kolei powierzył nam wielce potrzebną pracę *Mazowsze Północne podczas najazdu bolszewickiego 1920 roku*. W jej założeniach ideowych czytamy:

Losy Bitwy Warszawskiej – bitwy decydującej o dalszym istnieniu Odrodzonej Polski – rozstrzygały się nie tylko pod Radzyminem i Ossowem, ale także na ziemiach Mazowsza Północnego. Był to obszar, na którym w sierpniu 1920 r. zostały rozbite trzy spośród czterech armii Frontu Zachodniego Michaiła Tuchaczewskiego (czwarta z tych armii próbowała w tym czasie zdobyć Warszawę). Niniejsza publikacja książkowa przedstawia przebieg walk odwrotowych wojsk polskich z I połowy sierpnia 1920 r., m.in. obronę Ostrołęki, Pułtuska, Ciechanowa, Mławy. Wiele miejsca poświęcono walkom 5. Armii, w skład której wchodziły pułki ochotnicze, znakomicie dowodzonej przez gen. Władysława Sikorskiego. Podkreślono jej udział w walkach nad Wkrą, w bitwie o Nasielsk i w wyzwolaniu innych mazowieckich miast, zajętych w I połowie sierpnia 1920 r. przez oddziały Armii Czerwonej. Każdy epizod wojenny związany z walkami o poszczególne miasta, a zwłaszcza obrona Płocka, do którego wtargnęła konnica Gaja Bżyskiana, ma swoją dramaturgię. Podobnie rzecz się przedsta-

wia z udziałem oddziałów 5. Armii w działaniach pościgowych. Działania pułków piechoty wspierała polska jazda, znana z wielu brawurowych szarży (Ciechanów, Płońsk, Arcelin, Baboszewo).

Na łamach książki przedstawione zostało stanowisko poszczególnych warstw mazowieckiego społeczeństwa (duchowieństwa, ziemiaństwa, młodzieży szkolnej, chłopów, ludności żydowskiej) wobec zagrożenia ze Wschodu, ich zaangażowanie w walkę z bolszewickim najazdem. Wyżej wymienione warstwy społeczne pozytywnie odpowiedziały na apele Rady Obrony Państwa, uczestnicząc m.in. w tworzeniu Armii Ochotniczej. Nie pominięto też problemu niewielkiej części społeczeństwa (komunistów, biedoty wiejskiej oraz części społeczności żydowskiej) z utęsknieniem oczekującej na wojska bolszewickie.

Jeden z rozdziałów książki jest poświęcony próbom budowy sowieckiego aparatu na zajętych terenach, represjom wobec „burżujów i obszarników”, a także stanowisku polskiego społeczeństwa wobec bolszewickich rządów. Rozważania nad wydarzeniami wojny 1920 r. na Mazowszu Północnym zamyka rozdział poświęcony politycznym i społeczno-gospodarczym konsekwencjom bolszewickiego najazdu. Książka powstała dzięki wnikliwie przeprowadzonej kwerendzie źródłowej w bibliotekach oraz archiwach polskich i zagranicznych, m.in. w archiwach Rosji. Jej autorem jest prof. dr hab. Janusz Szczepański, który w swoim dorobku ma takie książki, jak: *Społeczeństwo Polski w walce z najazdem bolszewickim 1920 roku* oraz *Wojna 1920 roku na Mazowszu i Podlasiu*.

Artykuł profesora *Okupacja sowiecka Mazowsza Północnego podczas najazdu 1920 r.* zamieszczamy w obecnym numerze.

Ponadto sprawy Bitwy Warszawskiej 1920 obecne są w artykule Mariusza Mroza omawiającym bardzo ciekawe zbiory relacji zgromadzonych w zasobach Centralnego Archiwum Wojskowego – Wojskowego Biura Historycznego. Kompetentny wstęp do wspomnień por. Rudolfa Aurigi zachęca do kontynuowania publikacji.

Rocznica Bitwy Warszawskiej 1920, okrzykniętej w historiografii 18. decydującą bitwą w dziejach świata (pierwszy użył tego sformułowania Edgar Vincent wicehrabia d’Abernon), jest dla Muzeum Niepodległości znaczącą częścią realizowanej misji. Będziemy kontynuować zainteresowanie tym tematem w następnych numerach. Zwłaszcza z powodu podjętej decyzji naszego Organizatora, Samorządu Województwa Mazowieckiego, o utworzeniu oddziału Muzeum Niepodległości w Radzyminie.